

ефективної правореалізації. Всі зазначені процеси повинні відбуватися за максимальної взаємодії усіх гілок влади, інакше будемо мати справу з посиленням іншого явища – конституційного нігілізму, боротися з яким набагато складніше, а деструктивний вплив на суспільство якого більш масштабний.

Список використаних джерел:

1. Як вдосконалити підхід до формування цільових індикаторів ЄС у кластері “Фундаментальні сфери”. Публічний звіт. Український центр європейської політики. 2024. 35с. URL: https://ucerp.org.ua/wp-content/uploads/2025/03/ucerp_anual_report_2024.pdf

Хальота Андрій Іванович,

кандидат юридичних наук, доцент,
виконуючий обов’язки провідного
наукового співробітника відділу
дослідження проблем
правотворчості та адаптації
законодавства України до права ЄС
Інституту правотворчості та
науково-правових експертиз
Національної академії наук України

ПРОГНОЗУВАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА НА ШЛЯХУ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ ДО ЄС

Європейська інтеграція є незворотним стратегічним курсом України, що був офіційно закріплений у Конституції України у 2019 році [1]. Отримання статусу кандидата на членство в Європейському Союзі у червні 2022 року [2] відкрило нову, інтенсивну фазу цього процесу. Центральним елементом інтеграції є масштабна трансформація та адаптація національного законодавства до права Європейського Союзу, відомого як *acquis communautaire*. Цей процес є безпрецедентним за своїм обсягом та складністю, охоплюючи практично всі сфери суспільного життя – від економіки та фінансів до соціальної політики, екології та правосуддя.

Успішна реалізація цього завдання потребує не лише реактивного підходу до існуючих вимог, а й проактивного – тобто ефективного прогнозування законодавчої діяльності. Прогнозування дозволяє завчасно виявляти потенційні проблеми, готувати необхідні законодавчі ініціативи, оптимізувати ресурси та мінімізувати ризики на шляху європейської інтеграції.

Прогнозування законодавства розглядається як складова частина правового прогнозування. Поняття юридичного прогнозування повинне базуватись на комплексному аналізі останнього як одного з видів соціального прогнозування, що дозволяє сформулювати основні ознаки, положення та принципи прогностичного дослідження, які втілюються в досягненні

майбутнього держави та права [3].

У контексті європейської інтеграції України, прогнозування законодавства України передбачає врахування європейських стандартів та правових норм, щоб забезпечити сумісність законодавства з вимогами ЄС. Тобто, цей процес не просто сприятиме еволюції національного права, але й допомагатиме цілеспрямованій адаптації до існуючої, динамічно змінюваної та постійно оновлюваної правової системи ЄС.

Основними об'єктами прогнозування в процесі гармонізації українського законодавства та наближенню до стандартів ЄС є:

- динаміка *acquis communautaire*, оскільки право ЄС – це жива матерія, яка постійно доповнюється новими директивами, регламентами, рішеннями Європейського Суду. Прогнозування цих змін дозволяє Україні завчасно готуватися до імплементації нових стандартів;

- секторальні пріоритети та "gap analysis", які передбачають визначення ключових галузей українського законодавства, що потребують першочергової гармонізації, а також виявлення "розривів" (gaps) між існуючим національним правом та вимогами ЄС. Це включає прогнозування строків імплементації певних блоків *acquis*;

- ресурсне забезпечення, оскільки воно передбачає оцінку необхідних фінансових, людських та експертних ресурсів, зокрема достатню кількість кваліфікованих юристів, перекладачів, які необхідно залучити до розробки, прийняття та впровадження нового законодавства;

- соціально-економічні наслідки, які проявляються у прогнозуванні потенційного впливу імплементації *acquis* на економічні показники (ВВП, інвестиції, експорт/імпорт), соціальну сферу (ринок праці, соціальний захист), конкурентоспроможність галузей економіки та якість життя громадян;

- інституційна спроможність прогнозується щодо посилення спроможності державних органів, зокрема, судової системи, органів виконавчої влади, антикорупційних інституцій, до ефективного застосування європейського права.

Для ефективного прогнозування законодавчої діяльності на шляху до ЄС, що передбачає аналіз поточного законодавства, вивчення права ЄС, а також оцінку необхідних реформ, необхідно використовувати інтегрований підхід, який поєднує різні методи та інструменти, зокрема:

- моніторинг та аналіз *acquis communautaire*. Постійний моніторинг змін у праві ЄС, використання спеціалізованих баз даних (наприклад, EUR-Lex [4]), створення аналітичних центрів, що спеціалізуються на європейському праві;

- секторальний "gap analysis" та розробка дорожніх карт. Для кожного сектора економіки (енергетика, фінанси, сільське господарство тощо) необхідно проводити детальний аналіз невідповідностей національного законодавства *acquis* та розробляти поетапні дорожні карти імплементації з чіткими термінами реалізації та відповідальними сторонами за імплементацію. Це дозволить прогнозувати обсяг та послідовність законодавчих змін;

- оцінка впливу регулювання (Regulatory Impact Assessment - RIA), яка передбачає проведення системного аналізу потенційних економічних,

соціальних, екологічних та інших наслідків імплементації європейських норм ще до розробки відповідних законопроектів [5]. Це дозволяє прогнозувати не лише потреби законодавчих змін, а й наслідки їх впровадження;

- сценарне планування та стратегічний аналіз. Розробка та постійне оновлення сценаріїв розвитку подій, що враховують різні політичні, економічні та геополітичні чинники, що впливають на темпи та пріоритети законодавчої гармонізації до *acquis*;

- залучення експертного середовища та публічні консультації. Активне використання досвіду та знань вітчизняних та міжнародних експертів через консультативні групи, круглі столи, фокус-групи. Проведення широких публічних консультацій щодо проектів законодавчих актів дозволяє отримати зворотний зв'язок від зацікавлених сторін та врахувати можливі наслідки;

- використання цифрових технологій. Розробка та впровадження автоматизованих систем управління законодавчим процесом, баз даних законодавства ЄС, інструментів для автоматизованого перекладу та порівняльного аналізу текстів законів. Це значно пришвидшує та спрощує процес прогнозування та розробки законодавства;

- системний моніторинг виконання Угоди про асоціацію шляхом проведення скринінгу. Постійний моніторинг прогресу у виконанні зобов'язань за Угодою про асоціацію є ключовим індикатором для прогнозування подальших законодавчих потреб та визначення пріоритетів.

Отже, прогнозування законодавства є ключовим елементом успішного шляху європейської інтеграції України. Воно дозволяє не лише реагувати на поточні вимоги ЄС, але й проактивно готуватися до майбутніх викликів, оптимізувати використання ресурсів, мінімізувати ризики та забезпечувати сталість реформ. Систематичний, науково обґрунтований та інституційно забезпечений підхід до прогнозування законодавчої діяльності є запорукою ефективного, скоординованого та успішного входження України до європейської правової, економічної та політичної системи. Незважаючи на складність *acquis communautaire* та виклики, спричинені триваючою військовою агресією, Україна має всі можливості для побудови сучасної та ефективної правової системи, що відповідає європейським стандартам і сприятиме її процвітанню як повноправного члена ЄС.

Список використаних джерел:

1. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): Закон України від 07.02.2019 № 2680-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 9. Ст. 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2680-19> (Дата звернення: 13.06.2025).
2. European Council. (2022). *Conclusions on Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia*. 23 June 2022. URL: <https://www.consilium.europa.eu/media/57077/2022-06-23-euco-conclusions-ukraine-moldova-georgia-en.pdf> (Дата звернення: 13.06.2025).

3. Андріюк В. В. Юридичне прогнозування: поняття, ознаки, структура. URL: <http://lib.pnu.edu.ua/elib/local/pv/1591.pdf> (Дата звернення: 13.06.2025).
4. EUR-Lex: Access to European Union law. URL: <https://eur-lex.europa.eu/homepage.html> (Дата звернення: 13.06.2025).
5. Про затвердження методик проведення аналізу впливу та відстеження результативності регуляторного акта: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2004 № 308 (зі змінами). *Офіційний вісник України*. 2004. № 10. Ст. 583. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2004-%D0%BF> (Дата звернення: 13.06.2025).

Халюк Сергій Олександрович,
завідувач кафедри конституційного права та прав людини Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, доцент

КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ УТВОРЕННЯ ТА РЕФОРМУВАННЯ ОРГАНІВ СИСТЕМИ ПРАВОСУДДЯ В УКРАЇНІ

Утвердження та забезпечення демократичних європейських цінностей, принципів і стандартів у їх безпосередньому зв'язку з українською правовою дійсністю та воєнною реальністю є вкрай складним завданням. Виклики, з якими стикається українське суспільство в умовах повномасштабного вторгнення негативно впливають на функціонування всієї інституційної системи держави [1, с. 86]. Цілком очевидно, що загальна ефективність системи правосуддя безпосередньо пов'язана із забезпеченням верховенства права і функціонуванням інститутів влади виходячи із поваги до людських прав. Хоча в умовах війни, як правило, виникають обставини, які пов'язані із низкою обмежень людських прав, а тому, насправді, інституційно стійка система правосуддя якраз потрібна для забезпечення їх захисту у разі зловживань з боку виконавчої влади, сфера впливу якої істотно розширюється за вказаних умов [2, с. 47–48].

Саме тому, держава, в якій не забезпечується справедливість і не діє правосуддя, перестає бути правовою. Адже там, де немає справедливого суду, зникає довіра, руйнується закон і вмирає сама сутність державності. Відтак, судова реформа в Україні є одним із ключових елементів загальної трансформації правової системи держави і спрямована на зміцнення верховенства права й забезпечення справедливого судочинства. З моменту здобуття незалежності Україна неодноразово здійснювала спроби реформувати свою судову систему. Утім проблеми, що накопичувалися протягом десятиліть, залишаються актуальними і до сьогодні [3, с. 420].

Наразі, черговий етап судової реформи розпочався із внесення конституційних змін у червні 2016 року, а також прийняття Верховною Радою України нової редакції Закону України «Про судоустрій та статус суддів», який покликаний реформувати систему судочинства. До основних напрямів